

ורב נחמן תלמידו של שמואל הוה וכותיה סבירא ליה כו".

אולם עיי"ש ברא"ש [סימן יב] "ופירש ר"ת דטעמא דאין סומכין לאו משום מוקצה אלא משום גזירה יום טוב אטו שבת כדמסיק בפרק כל הכלים (דף קכד א) ומסיק התם דמתניתין דהכא בית שמאי היא. דפריך מהך דמשילין אהך דאין סומכים ואההיא דאין בין יום טוב לשבת. ומשני רב פפא הא ב"ש הא ב"ה דפליגי גבי אין מוציאין את הקטן לרה"ר ורבי שמעון מתיר כבית הלל. והא דקתני שלא ניתנו עצים אלא להסקה הכי פירושו ובשבת לא חזו להסקה וגזרינן יו"ט אטו שבת. ורב נחמן ורב ששת דפליגי בחיזורא. ואפילו מאן דשרי לא שרי אלא משום מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו, ואליבא דת"ק פליגי ולא אליבא דרבי שמעון ולא מוקי פלוגתייהו בפלוגתא דב"ש וב"ה אלא כרב יוסף דמשני התם הא רבי אליעזר והא רבי יהושע ולית להו דיחויא דהתם. וניחא לאוקמינהו כב"ש. ומסקנא דשמעתין והלכתא יבישא שרי רטיבא אסור קיימא שפיר כרב פפא דמוקי הך כב"ש. והא דאסור רטיבא לאו משום דסבר כבית שמאי דלא ניתנו עצים אלא להסקה אלא היכא דחזו להסקה שרו ב"ה לכל דבר. ורטיבא דלא חזי להסקה אסרי לכל דבר ולא משום מוקצה אלא משום דגזרינן ביום טוב אטו שבת".

גדר הדין לא ניתנו עצים אלא להסקה

ועיי"ש בר"ן על הרי"ף "לפי שלא ניתנו עצים אלא להסקה, פירוש שכיון שאין מיוחדין אלא להסקה בלבד אין

תורת כלי עליהם יש להם דין מוקצה לגבי שאר מלאכות, ומיהו במידי דאיכא תורת כלי עילויה שרי לאשתמושי ביה אפילו למלאכה שאינו מיוחד לה דהא מסיקין בכלים אע"פ שאין מיוחדים להסקה כו". וכע"ז בבעל המאור שם.

ועייין מעין זה ברמב"ן במלחמות בסוף פרק כל הכלים והעתיק דבריו בחידושי הרשב"א שם [קכו, ב ד"ה "אבל ראיתי"] בענין אבן שעל פי החבית ונדבך של אבנים "דפלוגתא דרבי אמי ורבי אסי באבן שעל פי החבית ובנדבך של אבנים לא דמיא כלל לכולהו אינך, דבין בחירות בין בנגר בין בכסוי הכלים להתירן לגמרי בהתקנתן פליגי, והא דאבן שעל פי החבית וזו דנדבך אינו אלא להתיר אותן במלאכה שתקן בה והתחיל בה מערב שבת להשתמש בה למחר, כלומר לסלק האבן למחר מעל פי החבית ולהחזירה על פי החבית, וכן אבני נדבך לסדרן לישיבה למחר בשפשוף זה שעשה להן מבערב שהוא מתקנן בכך לישיבתן, ואע"פ שאינן עשויין להתייחד לכך ואין עליהן תורת כלי כלל, וזהו שדמו בגמ' מחלוקת זו דאבן שעל פי החבית למחלוקת של נדבך אבנים שאין אדם מייחדן לישיבה, כדמוכח בפרק כירה (מ"ג א') דגבי לבנים מתרצינן דאייתור מבניינא דחזינא למיזגא עלייהו וגבי אבנים מתרצינן תירוצא אחרינא, אלמא לא חזו למזגא עלייהו או משום דדמיהן יקרים או משום דישיבתן קשה כדאיתא בירושלמי (ביצה פ"א ה"ז), אלו דבריו ז"ל כו". אולם עייין בספר משנת השבת [עמוד רנו] שהעיר שדעת רוב הראשונים שהלכה זו של מוקצה משום שלא ניתנו עצים אלא

בית עניני מלאכות האוצר קמט

להסקה איננו אלא לדעת רבי יהודה, אולם הלכה זו של מוקצה שביאר הרמב"ן הוא אף לדעת ר"ש. וכעין זה יש להעיר בדעת הרשב"א, שבביצה כאן [הובא בהמשך דברינו] הוקשה לו איך אפשר לחלק שיהיה מוכן רק להסקה ולא יהיה מוכן לשאר דברים, והוצרך לכך שהריהו היתר מיוחד שהתירו חכמים עצים להסקה, וא"כ איך הונח חילוק זה שחילק הרמב"ן שלא יהיה מוכן אלא למלאכה מיוחדת שהתקין לכך.

ועיין בשו"ע סימן שח, לח "מכניס אדם מבע"י מלא קופתו עפר ומייחד לו קרן זווית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון: ליטול ממנו לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה". ועיין במשנה ברורה בסימן תצח ס"ק פז "ודוקא בזה שהכניסו לבית בסתמא דאז אמרינן דדעתו לכל מה שיצטרך אבל אם הכניסו לדבר שתשמישו ודאי כגון שהכניסו לכסות בו דם עוף שדעתו לשחטו ביו"ט אסור לכסות בו צואה ויש מקילין גם בזה". ואשר יתבאר גם כן שבדבר שאיננו כלי הריהו מיוחד ועומד רק למה שייחדו האדם. ואף בזה יש לעורר דמשמע שהוא אף לדעת ר"ש. **אולם עיי"ש ברשב"א בביצה שתמה בהלכה זו שאסור לטלטל את העצים למלאכה אחרת "ואכתי קשיא לי דמ"מ אי לאו גזירה תהדר קושיא דאביי לדוכתה דמכל מקום כיון [דחזון] להסקה מלאכתן להיתר הן ב"ט ויהיו מותרים לצורך גופן. ולפיכך נראה דלא ניתנו עצים [אלא] להסקה אין [רוצה] לומר שלא ניתן עיקר תשמישן אלא להסקה אלא ה"ק לא התירו חכמים אלא להסקה דמדינא אסורים הן לטלטל בין לשבת בין ליו"ט שאין להם תאר כלי וכצורות הן וכדאמר**

ליה רבה לאביי התם, אלא שהתירו חכמים לטלטלם להסקה לצורך אוכל נפש ולהסקה בלבד נתנום כלומר להסקה התירו ולא לדבר אחר". ועיין בספר שבות יצחק [עמוד לו] שיש לדקדק לשון הרמב"ם פ"ד יו"ט כדברי הרשב"א, עיי"ש ברמב"ם [הי"א] "ואין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת של קורה, שלא התירו לטלטל עצים ביום טוב אלא להסקה בלבד", דמשמע בלשון הרמב"ם שהריהו בגדר היתר שהתירו חכמים לטלטל את העצים להסקה. **ועיין ברש"י ביצה [לג, ב ד"ה "לא יטול אלא מן האבוס של בהמה"]** "דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צורך, אבל עצים, הואיל ודרכן לדבר האסור, כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה". ועיין בספר משנת השבת שם שכתב לדקדק את לשון הרש"י כדברי הרשב"א שהרי לשונו ש"לא התירו לטלטלן אלא להסקה". **ועיין** בספר שבות יצחק [עמוד מ] שהעיר בדברי הרש"י "לכאוי צריך עיון מגמ' ב"ק קא, ב שאמרה סתם עצים להסקה קיימי". עוד העיר [שם] דהנה הרשב"א תמה בסוגיא שם שכמו שהתירו להאכיל בהמה גרעיני תמרים משום דחזיין להסקה, כך יש לנו להתיר לטלטל בקעת לסמוך בו את הקדירה או את הדלת. ולכאוי יפלא לפי המבואר ברש"י שהחילוק בין דבר הראוי לאכילה שמוכן לכל צורך לעצים משום שעצים דרכן לדבר האסור לעשות כלים, הרי שבגרעיני תמרים שלא נוכל לומר שדרכן לדבר האסור לעשות כלים יש לנו לומר שיהיו מוכנים לכל צורך.

ועיין שם בחידושי הרשב"א "אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת לפי

שלא נתנו עצים אלא להסקה. תמיה לי כיון שראויין לתשמישן דהיינו להסקה ומותר לטלטלן לתשמישן למה לא יטלטלם אפילו לסמוך את הדלת ומ"ש מאמר שהוסק בי"ט דאמרינן בפ"ק (ח' א') ^{אוצר החכמה} דכל שהוא חם כיון שראוי לצלות ביצה מותר לכסות בו וההיא רב אמרה דאית ליה במוקצה כרבי יהודה. ומדוחק יש לי לומר דשאני התם שהרי מותר לטלטלו ולשום אותו במקום הביצה לצלות בו שם הביצה וכיון שכן אף הוא יכול לתת אותו במקום שהדם שם אע"פ שהדם מתכסה בו שהרי ראוי הוא עדיין לצלות בו שם את הביצה אבל כאן א"א להצית בם את האור במקום שסמך בה את הדלת ואף לא במקום שנתן אותה סמוכה לקדרה שאם יצית בה את האש תשרף הדלת או תפול וכן תפיל את הקדרה כנ"ל. ויתבאר מדברי הרשב"א שכל האיסור טלטול בעצים היינו בטלטול שאיננו יכול להיות טלטול להסקה, אך כל טלטול שיכול להיות טלטול להסקה אין בו איסור. ועיין בחידושי רעק"א או"ח סימן תצח, טו שעמד בשאלה זו.

אם למאי דקיי"ל כר"ש בשבת יש ביו"ט איסור זה שלא ניתנו עצים להסקה

ועיי"ש ברש"י במה שפסקו בגמרא שרטיבא אסור "והלכתא כו' הך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקצה אקבע, אבל אנן כרבי שמעון סבירא לן כו' וכל האמוראים שאסרו את אלו למעלה תלמידי דרב הוו, ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה, ואנן קיימא לן כרבי שמעון".

אולם עיי"ש ברי"ף [דף יח, ב מדפי הרי"ף] שהעתיק את דברי הגמרא "ברטיבא כולי עלמא לא פליגי דאסור דכמוקצה דמי כי פליגי ביבישא מאן דאסור אמר לך לא ניתנו עצים אלא להסקה ומאן דשרי אמר לך מה לי לצלות בו ומה לי לצלות בגחלתו והלכתא יבישא שרי ריטבא אסיר". ועיי"ש ברא"ש ^{אוצר החכמה} [סימן יב] "וה"ר אלפסי שפי' רטיבא אסור משום מוקצה לדידיה נחא דאיהו פסיק לקמן בשילהי מכילתין (סימן י"ד) דקיי"ל כרבי יהודה במוקצה ביום טוב. אבל לרש"י קשה דרב אשי יקבע הלכתא בש"ס דלא קיי"ל הכי. ועיין עוד בבעל המאור שם "והא דתנו רבנן אין סומכין את הקדירה בבקעת וכן הדלת לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה ור"ש מתיר ר"ש לטעמיה דלית ליה מוקצה ות"ק כר' יהודה דאית ליה מוקצה הלכך עצים כיון שאין עליהם תורת כלי לא הוכנו מאתמול אלא להסקה וסוגיין כת"ק ופלוגתא דרב נחמן ורב ששת בחיזרא בהדין טעמא שייכא ורב נחמן לטעמיה דאית ליה מוקצה ביו"ט כרבי יהודה משום דסתם לן תנא דמתני' כותיה ואיפסיקא הלכתא בהדיא בחיזרא יבשתא שרי רטיבתא אסור וכן פי' הרי"ף ז"ל בהלכות רטיבתא אסור משום דכמוקצה דמי ובסוף מסכת שבת איפליגו רב אחא ורבינא אליבא דר"ש במוקצה ואסיקנא הלכתא בכל התורה כולה כדברי המיקל וקשיין הלכתא אהדדי. ומכל זה נראה לנו שהלכה כרב נחמן דאית ליה מוקצה ביו"ט ולית ליה מוקצה בשבת כו'".

אולם עיי"ש בהשגות הראב"ד "אמר אברהם: אני איני אומר כן, אלא

אפילו תימא תנא קמא לית ליה מוקצה, בעצים והדומה להם אית ליה מוקצה. והטעם לפי שאין עליהם תורת כלי ולא ניתנו [עצים] אלא להסקה והרי הם כאבנים כו".

ועיי"ש ברמב"ן במלחמות "אמר הכותב הבו ליה אפריון לבעל המאור ז"ל שזו ודאי ראיה הוא לדברי רבינו הגדול ז"ל {דקי"ל כרבי יהודה במוקצה ביום טוב} אע"פ שהרב {הראב"ד} ז"ל השיב דאפילו מאן דלית ליה מוקצה, בעצים אית ליה לפי שאין עליהם תורת כלי והרי הם כאבנים זולתי להסקה, וזו אינה תשובה שכיון שמוכנים להסקה יצאו מתורת אבנים שאפילו אבנים עצמן אם הוכנו הוכנו, אלא שאלו הוקצו לענינן, ודרך הגמרא נתפוס ולא נתלה באויר הסברות שהרי ת"ק דאית ליה מוקצה אוסר, ור"ש שחולק בשאר מוקצה חולק כאן ואזדו לטעמייהו ולא הודה לו ר"ש מפני שאין עליהם תורת כלים, וכן מצינו בכלים עצמן הקצאה כזו מטה שיחידה למעות אסור לטלטלה, וקנה של תרנגולין אסור לטלטלה למאן דאית ליה מוקצה דאמרינן כלום עשוי אלא לתרנגולין, ולמאן דלית ליה מוקצה שרי כדאיתא בפרק כירה, וכן אמרו בפרק במה מדליקין שופר מטלטל מפני שאדם מיחדו לתקיעה ואין משתמשין בו לדבר אחר נעשה מוקצה לשאר דברים וכולן מותרין לדברי ר"ש, ונפסקה הלכה כמותו בשבת, ואע"פ שהן מיוחדין למלאכת איסור, וכל שכן בקעת ביו"ט דיחודה למלאכת היתר היא, אלא שאין הלכה כמותו ביו"ט כדברי רבינו ז"ל".

ועייין בשו"ע סימן תקב, ג "אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת, בבקעת. הגה: אבל מותר לצלות בו (הרי"ף)". ויש לדקדק את מה שהרמ"א לא השיג על הלכה זו שאין סומכין את הקדרה בבקעת, ואף שבסימן תצה, ד כתב הרמ"א "יש מתירין מוקצה אפילו ביו"ט (טור בשם פוסקים). וכן יעויין במגן אברהם סימן תקב ס"ק יא "אין סומכין, דעצים הן מוקצים ביו"ט כמו בשבת אפי' למאן דשרי מוקצה כמ"ש סי' ש"ח ס"ז דבעצים ואבנים לכ"ע אסור והע"ש לא ע"ש ולא שרי להשתמש בהם אלא לצורך הסקה". ולכאוי נוקט בזה המגן אברהם כדעת הראב"ד שהלכה זו שלא ניתנו עצים אלא להסקה הריהו אף לדעת ר"ש.

ועיי"ש במשנה ברורה [ס"ק כא] "ודעת כמה אחרונים {עולת שבת ומאמר מרדכי ובית מאיר, שעה"צ} דהמחבר אזיל לשיטתו דפסק בסימן תצה"ס"ד דמוקצה אסור ביו"ט אבל לדעת הפוסקים המתירין מוקצה ביו"ט מותר לסמוך בבקעת יבשה כו' וכתב בבית מאיר דבשעת הדחק יש לסמוך להקל בבקעת יבשה". אולם עיין בחזו"א סימן מג, ג שכתב דנראה שאין להקל בזה.

מעלה את הראשון על מנת לשוחטו ושוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות. ובפשוטו השני איננו נעשה מוקצה, ואף שכבר איננו ראוי לשחיטה, מכל מקום כיון שבבין השמשות היה ראוי לשחיטה, מסתבר שפיר שאיננו נעשה מוקצה באמצע היום מחמת איסור שחיטה של אותו ואת בנו, וצריך עיון.

איסור מוקצה משום הוצאה

וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא כו'. עיין בריטב"א "לאו משום הוצאה הוא. פי' דכל טלטולים שאסרו חכמים היינו כדי לעשות גדר להוצאות דשבת". והנה כבר פירש הרש"י [ד"ה "אין מוציאין"] שבכלל מה שתירצו בגמרא דהא בית שמאי והא בית הלל שהמשנה בפרק משילין שהתירה לטרוח להוריד את הפירות ביו"ט הוא כבית הלל. וצריך עיון אם אף לפי מה שתלו בגמרא הטעם שבית שמאי יאסרו טלטול מוקצה משום שטלטול גופיה לאו משום הוצאה אנחנו נוקטים שהמשנה בפרק משילין היא אליבא דבית הלל, או שלפי מה שהסיקו ^{אוצר החכמה} שהטעם שבית שמאי יאסרו טלטול מוקצה משום שטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא הרי שהמשנה בפרק משילין תבוא על מקומה גם לדעת בית שמאי. ובפשוטו יסוד האיסור בטרחה איננו משום הוצאה, אלא משום הדין שביתה של שבת, וכמש"כ הרמב"ן בדרשה לראש השנה "הטרחים והעמל כשאינ בהם אב מלאכה ולא תולדה הוזהרנו בהם בעשה דשבתון", ומשום לתא דעשה דשבתון נאמרו כל איסורי טרחה שאסרו חכמים. אולם יעויין במהרש"א בריש פרק משילין [דף לה, ב] "דהא ודאי באיסורא דהכא דהוי טלטול שלא לצורך יש לנו לאסור בשבת טפי מביום טוב דטלטול שלא לצורך משום הוצאה כדלקמן כו'".

ועיין עוד בגמרא ביצה דף יב, א "מתקיף לה רבה ממאי דבית שמאי ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב והוצאה לשבת

ואין ערוב והוצאה ליום טוב קא מיפלגי מר סבר ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליום טוב ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליום טוב כדכתיב ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביום טוב לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באבנים אלא מדלא מפלגי באבנים שמע מינה בהוצאה שלא לצורך פליגי כו'". ועיי"ש ברש"י "שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה, ומה שלא גזרו על כל טלטולים, אפילו על אוכלים וכלים משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה".

ודברי הגמרא יש בהם חידוש רב שנוקטת הגמרא שאם אין איסור הוצאה ביום טוב אין מקום לאסור מוקצה אפילו בעצים ואבנים.

וכן יעויין ברש"י ביצה דף לז, א "אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא - תחילת הוצאה על ידי טלטול היא, וכל מה שגזרו אינו משום הוצאה, והאי דלא גזרו על טלטול כלים ואוכלים - שלא יוכלו לעמוד בהן, לבטל עונג שבת ושמחת יום טוב".

ועיין במנחת שלמה חלק א סימן יד בביאור ההיתר של טלטול מוקצה בגופו וכלאחר יד "וטעמא דמלתא נראה דכיון שאיסור מוקצה הוא גזירה אטו הוצאה, לכן כל שמטלטל בגופו וכלאח"י כיון דבכה"ג בהוצאה פטור מחטאת מפני שאין דרך הוצאה בכך ה"ה נמי דלא גזרו בכה"ג איסור מוקצה"י (ועיין באו"ש פכ"ד משבת הי"ב דכתב נמי כע"ז למלתא

כו. ויש להעיר בדברי הגרש"י אויערבאך שכבר כתב המהרש"א בריש פרק משילין [דף לה,

אחריתא), ואין ה"נ דאם מטלטל ברגליו מוקצה כזה שרגילים לטלטל ברגל, דאין זה קרוי מן הצד רק טלטול גמור.¹²³⁴⁵⁶⁷

ספק מוקצה

עיין ברמב"ם פ"ב יום טוב הלכה ו' וכל ספק מוכן אסור. ועיין שם במגיד משנה "וכתב רבינו וכל ספק מוכן אסור ומחלוקת תנאים היא פ' אין צדין (דף כ"ד) ונפסקה הלכה שם כמי שאוסר. ודע שכל דין מוקצה ונולד בכלל זה והטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין או שרצו חכמים להחמיר בספק זה. והרשב"א ז"ל חלק ואמר שכיון שהמוקצה והנולד מדבריהם הולכין בספיקן להקל ולא אמרו אסור אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה כגון ספק נצוד ביו"ט ספק נצוד מערב יו"ט אבל שאר ספקות מותרין זו היא סברתו בספרו. ואני תמה מזה שאם כן ספק ביצה אם נולדה ביו"ט או מערב יו"ט למה היא אסורה ובודאי שאסורה היא כמו שכתבתי פרק ראשון וכן פסק הוא עצמו ז"ל ועוד דברייטא דאין צדין סתמא מתניא ספק מוכן רבן גמליאל מתיר ור' יהושע אוסר ואמר שמואל הלכה כר' יהושע וכולא סוגין דפ"ק מוכתא דספק נולד להחמיר ודבריו צ"ע. ונראין דברי רבינו שלא חלק.

ועיין בראבי"ה הלכות יום טוב סימן תשסג והובאו דבריו בב"ח ריש סימן שא"ף על גב דבספק מוכן מחמירין, היינו

משום דמוקצה משום הוצאה גזור, כדאיתא בפרק כל הכלים, וגם ספיקא לאיסור ולא להקל, אבל אם אין ספק מוקצה אלא ספק תחומין כו' שרי כו' ואף על גב דדבר שיש לו מתירין הוא, [לא דמין] לביצה דגרסינן לעיל לעולם ספק יום טוב ספק חול וכו', דהתם כי מוקמית ליה אחזקתה הרי לא נולדה, וכן בספק צידה חזקה שלא ניצוד, מה שאין כן בספק תחומין". ויש להעיר בדברי הראבי"ה דבפשוטו יסוד האיסור בספק מוכן הוא לאוסרו באכילה, וא"כ יפלא מה שביאר הראבי"ה דבספק מוכן מחמירין משום שמוקצה נאסר משום הוצאה, דלכאוי עד כאן לא אסרו משום הוצאה אלא טלטול מוקצה, אך איסור אכילת מוקצה איננו משום הוצאה, וא"כ איך אפשר לתלות מה שמחמירין בספק "משום דמוקצה משום הוצאה גזור".

ועיין בראבי"ה עירובין סימן שפ שכתב הטעם "ואף על גב שספק מוכן דרבנן, ובספק דרבנן אזלינן לקולא, שאני הכא שיש לו מתירין, ואמרין בפרק קמא דביצה כל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לחומרא, והכי נמי בספק מוקצה אזלינן לחומרא."

טעמי הרמב"ם באיסור מוקצה

ועיין ברמב"ם סוף פרק כד שבת "אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ומפני מה נגעו

ב] שמה שאסרו להשיל פירות בשבת הוא גזירה אטו הוצאה, וכן הוא משמעות הגמרא קכד, ב, ולפי מה שננקוט שכל מה שאסרו משום הוצאה אין בו מקום לאיסור כלאחר יד, יתפרש שמותר גם כן להשיל פירות כלאחר יד, והוא חידוש, ועיין בהערות מרן הגריש"א שליט"א בריש פרק משיליו שנוקט בפשיטות שאסור להשיל פירות אפילו כלאחר יד.

באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים לאו צורך הוצאה הוא פי' שמטלטל דבר וצוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח. ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה, ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת, לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השוה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר.

הנה הראב"ד והיראים ביארו בדבריהם שכל טלטול מוקצה נאסר גזירה אטו הוצאה. והעירו הלומדים שליט"א שבחידושי הריטב"א קכד, ב משמע שאיסור טלטול מוקצה איננו גזירה משום הוצאה, אלא כלים שמלאכתן לאיסור דלאו משום מוקצה נינהו בזה הוא שגזרו אטו הוצאה עיי"ש לשונו "דכלים שמלאכתם לאיסור לא מידי מוקצה נגעו בהם לאיסור אלא טלטול הוא שאסרו גזירה משום הוצאה כו". וכן הוא בשיטה להר"ן דף קכב, ב "בכלים שמלאכתן לאיסור כו' לאו משום מוקצה נגעו בהם אלא טלטול הוא שאסרו בשבת בדברים שאין תשמישן רגיל ומשום הוצאה הוא שגזרו כדאיתא לקמן בפירקין". ומשמעות הדברים שכל מוקצה איסורו איננו משום לתא דהוצאה. ואפשר שכוונתם שכל מוקצה איסור הטלטול הוא גם כן משום דינא דוהכיננו. והעירו בזה, דהנה עיקר דברי הגמרא שטלטול משום הוצאה חוזר על בקעת של עץ, והרי בקעת של עץ בשבת הוא בגדר מוקצה מחמת גופו, וא"כ יתפרש להדיא מדברי הגמרא דאף מוקצה מחמת גופו הריחו משום לתא דהוצאה.

אמנם עיין בהשגות הראב"ד על הרי"ף בריש ביצה שכתב "בדבר שמלאכתו לאיסור מה שאסרו בו לא באו לו משום מוקצה אלא משום דמיתזי

ועיין עוד בספר יראים סימן רעד "ואסרו חכמים שלא לטלטל דבר מוקצה בשבת משום הוצאה כדאמרינן בפ' כל הכלים וקכ"ד ב' גבי מוקצה אטו טלטול

ועיין עוד בספר יראים סימן רעד "ואסרו חכמים שלא לטלטל דבר מוקצה בשבת משום הוצאה כדאמרינן בפ' כל הכלים וקכ"ד ב' גבי מוקצה אטו טלטול

דרוזה לעשות בו מלאכתו, דוק ותשכח".
ואפשר שהוצרך לזה הראב"ד לבאר למה
החמירו יותר בכלי שמלאכתו לאיסור מכלי
שמלאכתו להיתר.

ועיי"ש במגיד משנה "רבינו כתב בכאן
טעמים נכונים מאד באיסור
הטלטול ולא נזכרו בגמרא ובהשגות הזכיר
הר"א ז"ל טעם אחר שהוא מפני גדר ההוצאה
כמ"ש בגמרא (שבת קכ"ד:) בכל הכלים אטו
טלטול לאו צורך הוצאה הוא בתמיה ולא
הזכיר רבינו טעם זה לפי שאע"פ שבתחלה
נאסר הטלטול מפני גדר ההוצאה בימי
נחמיה בן חכליה שלא היו נזהרין בהוצאה
אח"כ התירו קצת כלים כמוזכר בגמרא
(שם קכ"ג:) ונאסרו השאר מפני הטעמים
שכתב רבינו. ומ"ש אטו טלטול לאו צורך
הוצאה הוא רצו לומר כי סבה ראשונה
לאסור הטלטול מפני גדר ההוצאה ואע"פ
שבטל הטעם לא בטלה גזרה. ואפשר
שרבינו הזכיר טעמים אלו שחדש הוא ז"ל
ולא לומר שאין שם טעם אחר וזה נראה
יותר". ואשר יתבאר מדברי המגיד משנה
שדברי הרמב"ם הם טעם לגזירת נחמיה בן
חכליה. ויש להעיר קצת דבפשוטו דברי
הרמב"ם הם טעם גם לדין מוקצה של עצים
ואבנים, וכבר כתבו האחרונים שגזירת מוקצה
על עצים ואבנים קדמונית היא מימי דוד
ושלמה. ועיין עוד בספר ארחות שבת הלכות
מוקצה [מהדורת כת"י עמוד 7 הערה י] מהגר"ש
אויערבאך שליט"א שבלשון הרמב"ם משמע
שגזירת כלים הריהו שם אחד של איסור טלטול
עם שאר איסורי מוקצה.

ועיין עוד בפרי מגדים משבצות זהב ריש
סימן שח "ולטעם ק"ו י"ל לצורך

מצוה מותר הטלטול כבסי' ש"ו סעי' ו'
וש"ז דחפצי שמים מותר ודיו לבא מן הדין
להיות כנדון וכו' ואנן קיי"ל דלמצוה נמי
אסור טלטול תקפ"ו". עוד כתב שם הפרי
מגדים "וביו"ט לדעת הרמב"ם וההלכות
ההוצאת אבנים מדרבנן לא מן התורה
כרש"י ביצה דף י"ב ע"א אפ"ה מוקצה
אסור ביו"ט כמ"ש המחבר בסי' תצ"ה סעי'
ד' והרמב"ם פרק א' מהלכות יו"ט הל' ד'
והל' י"ז ובמגיד משנה שם וא"כ נתן
הרמב"ם ז"ל טעם כולל לשבת ויו"ט דאלו
גדר הוצאה הוה גזירה לגזירה ולא ס"ל
כרש"י בזה עי' ביצה דף י"ב ודף ל"ז ע"א
וסובר הא דאמרינן טלטול צורך הוצאה
ביו"ט לב"ש יעו"ש דלית להו מתוך
משא"כ לב"ה ביו"ט ע"כ משום ק"ו
ושאר טעמים הוא הדין שבת". ועיין
בכלכלת שבת לבעל התפארת ישראל
בפתיחה למוקצה שהיה מקום ליישב הערה
זו "לפוסקים דס"ל דבאין בהוצאה צורך
כלל לוקה שפיר [ועיין מג"א סימן תצה
סק"ג], אבל לרמב"ם דס"ל דהותר לגמרי
קשה [עיין מגיד משנה פ"א מיו"ט ה"ד].
ועיי"ש במגדל עוז "ואני אומר מ"ש
הראב"ד ז"ל הוא בהלכה
ראשונה דריש פרק כל הכלים והוא דרך
משא ומתן דסוגיא בעלמא אמנם מה שכתב
ר"מ ז"ל הוא מוסכם מדעת רבותינו בעלי
התוספות ז"ל והוא מוטעם ליתן טעם
לאיסור כל הדברים שאינו צריך להם
דשייכי בהן הני טעמי כמו שמפורשים
לפנינו בשאר הפרקים כמו שהוא רומז
בעצמו ז"ל סוף זאת הפיסקא וכ"כ הר"מ
מקוצי ז"ל. וכי מעיינת בה שפיר תתבונן
שלשון תמיהת התלמוד אטו טלטול לאו

לצורך הוצאה הוא הטעם האחד שכתב ר"מ ז"ל שכשיטלטל כלים שמלאכתו לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה וטעם נחמיה בן חכליה הוא הטעם שני שכתב ז"ל שמא יבא להסיע אבנים וכיוצא בהן והטעם השלישי כדי שיהא היכר בין שבת לחול משכחת לה פרק כלל גדול גבי היה מהלך במדבר דשקיל וטרי עד דשאל במאי מינכר ומהדר בקדושא ואבדלתא אלמא היכר בעינן.

טעמי הרמב"ן באיסור מוקצה

ועיין בדרשה לראש השנה להרמב"ן "אבל העיקר כך הוא, שהוזהרנו במלאכות בשבת בלאו וקרת ובחיוב סקילה, וכל העושה מלאכה אחת אפילו קטנה שבקטנות שהיא אב או תולדה ענוש כרת ונסקל, והטרתיים והעמל כשאין בהם אב מלאכה ולא תולדה הוזהרנו בהם בעשה דשבתון, וביו"ט נמי המלאכות בלאו והטרח בעשה הזה שהוא שבתון, כלומר יום מנוחה ובטול שנעמד בטלים ולא נעשה דבר, וממנו אמר הנביא וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך וגו', ובאו חכמים והוסיפו בשבתון שלא יטלטל אפילו אבן קטנה, וכן תירגם אונקלוס שבתון ניחא כלומר שינוח, וכן שבת שבתון יהיה לארץ שבת של מנוחה שתנוח הארץ שלא יחרוש ולא יעבוד אותה כלל כו' וענין זה הגון ומתוקן מאד". ויתפרש מדברי הרמב"ן שיסוד האיסור מוקצה הוא הוספה שהוסיפו חכמים על דין שביתה שיש עלינו מן התורה לא לעסוק כל היום בטורח ועמל.

אמנם עיין ברמב"ן במלחמות ביצה [ב], א בדפי הרי"ף [ו] וכל עיקר לא דברו

חכמים במוקצה אלא כדי שיברור ויזמין לעצמו צרכיו מערב יו"ט ולא יצטרך למחר לחזור ולטרוח בסעודה שמא יבא לעשות בה מלאכה או טלטול האסורין לו, ואסמכוה למקרא והכינור. ומבואר בדברי הרמב"ן שיסוד הדין מוקצה הוא משום גזירה שלא יבוא לעשות מלאכה ואיננו הוספה שהוסיפו חכמים על הדין שביתה שיש עלינו מן התורה. ונראים הדברים שיסוד דברי הרמב"ן בביצה הם לבאר את האיסור אכילה והשתמשות בדבר שאיננו מוכן, ובזה הוא שביאר הרמב"ן שהטעם שלא יבוא לידי מלאכה, ומאידך דברי הרמב"ן בדרשה הם לבאר את מה שאסרו חז"ל לטלטל כל דבר שאיננו מוכן, ודוק היטב. אלא שעדיין יש להעיר ממה שאמרו בגמרא כאן ובביצה "טלטול גופיה לאו משום הוצאה היא כו'", דמשמע שמה שאסרו רבנן טלטול הוא משום לתא דאיסור הוצאה.

טעם על איסור אכילה במוקצה

ועיין בפני יהושע שבת דף מד, א שהאריך אם הדין איסור אכילה של מוקצה והדין איסור טלטול של מוקצה הוא דין אחד או שני דינים חלוקים, ובתחילת דבריו כתב ד"ליכא למימר דמוקצה לאכילה ומוקצה לטילטול חדא מילתא היא כו' דהא ודאי ליתא דהא לקמן בר"פ מפנין [קכ"ח ע"א] מסיק הש"ס דר"ה במוקצה לאכילה ס"ל כר"י ובמוקצה לטילטול ס"ל כר"ש אלמא דמוקצה לטילטול קיל טובא ממוקצה לאכילה. ונראה דהיינו מטעמא כו' דמוקצה לאכילה אסמכוה אקרא דוהכינור משא"כ במוקצה לטלטול אמרינן לקמן בפרק כל הכלים [לקמן קכ"ד ע"ב]

דאינו אלא משום גזירה דגזרינן טילטול אטו הוצאה כו' דהאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד דמוקצה לטילטול הו"ל משום גזירה דהוצאה כדמשמע בפרק כל הכלים [קכ"ד ע"ב] ומוקצה דאכילה לא הוי אלא משום אסמכתא דוהכיננו וא"כ איכא למימר דבמוקצה לטילטול כלים יש לאסור טפי משום גזירה דהוצאה דאתי לידי איסור דאורייתא כו'.

אולם הסיק שם "דלעולם מוקצה דאכילה ומוקצה דטילטול כלים כולה חדא מילתא היא והא בהא תליא בין מטעם האסמכתא דאיכא למימר דאסמכינהו אקרא דוהכיננו איכא למימר דאכלים נמי קאי שכל הכלים הצריכין לו לשבת צריכין שיהא מוכנים מבעוד יום כו' וכן בעיקר הטעם שהחמירו חכמים באיסור מוקצה נראה מלשון הרמב"ם ז"ל (בפרק כ"ד מהלכות שבת הי"ב) שהטעם שאסרו לטלטל כלים המיוחדים לאיסור גזירה שמא ישכח השבת ויבא לעשות בהם מלאכה ובאמת נראה מלשון הרמב"ם (בפרק כ"א מהלכות שבת הלכה ל"ה) דבמוקצה לאכילה כגון האי דנבילה לפני כלבים וכיוצא בזה למאן דאסר היינו נמי משום גזירה דילמא אתי לידי מלאכה דאורייתא כו' נמצא דלפי"ז הא דאמרינן לקמן בפרק כל הכלים [קכ"ד ע"ב] דטילטול אסור משום דצורך הוצאה היא לאו דוקא הוצאה אלא כל מלאכות כגון כלים שמלאכתן לאיסור כדברי הרמב"ם ז"ל אלא דבשאר מוקצה כגון עצים ואבנים או אפילו כלים שמלאכתן להיתר כשאינן לצורך שבת כלל והאי הוא דשייך בהו איסור טילטול משום הוצאה

כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש שם בסוף פרק כ"ד מהלכות שבת ע"ש, כן נראה לי אלא דמלשון התוספות בפרק קמא דביצה (דף י"ב ע"א) גבי ליפלגו באבנים לא משמע כן מ"מ בלשון רש"י שם נראה שנתכווין לסברא זו שכתבתי בשיטת הרמב"ם ז"ל וע"ש בחידושינו.

ועיין באגלי טל מלאכת טוחן אות מ'ומה שאסור {לטלטל} דבר שלא הוכן מבעוד יום אף דעכשיו ראוי. היינו משום דאסור לאוכלו ואפילו להשתמש בו מקרא דוהכיננו ושוב הוי כאבנים דאסור משום לתא דהוצאה. אבל אין מה שלא הוכן מבעו"י אסרתו בטלטול בעצם."

השתמשות במוקצה

עיין בתוספות עבודה זרה דף סו, ב ד"ה בענין עצים שהם מוקצה בשבת "מוקצה מותר בהנאה הוא". עיין ברשב"א בחידושי דף כט, א במה שאמרו שאין מסיקין בכלים ביום טוב ד"כ אדליק בה פורתא הוה ליה שבר כלי וכי קא מהפך באיסורא קא מהפך. מכאן נראה לי דאין איסור ליהנות מן המוקצה דהא לא קשיא ליה אלא היכי מהפך בהו כלומר שאסור לטלטל, הא אי לא מהפך בהו אע"פ שהתבשיל מתבשל בו אין בכך כלום, והיינו נמי דאמרינן לעיל גבי פתילת הבגד הכא בג' על ג' מצומצמות עסקינן וכולי עלמא אית להו דרבי יהודה וכו' ע אית להו דעולא דאמר צריך להדליק ברוב היוצא דכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק, כלומר ואסור להשתמש בידים בשברי כלים, דאלמא אי לית להו דעולא שפיר

הרשב"א יש לפרש האיסור הדלקה "דנתינת האש אסור דזה הוי כמו טלטול כיון דנתינת האש הוי משום המוקצה אבל הטמנת הקדרה לא הוי בשביל המוקצה ומש"ה שרי וכמו כן לסמוך בו כרעי המיטה שרי היכא דליכא טלטול".

ועיין בגר"ז בקונטרס אחרון סימן תקט ס"ק ג "ועל כרחק צריכים אנו לחלק בין ישיבה על גבי האבן כו' שאינו עושה שום מעשה בגוף האבן ואינו משתמש בגוף המוקצה ולא {אולי צ"ל אלא} על גבי המוקצה, ובין הדלקת הפתילה שנעשה שבר כלי דמפורש בגמרא בהדיא לאיסור (וכן העתיק המג"א סי' רס"ד ס"ק י"ד), משום דכשמדליק עושה מעשה בגוף הפתילה שמאחז בה האור, והרי זה משתמש בגוף המוקצה".

ועיין ברש"י קכד, ב ד"ה "ואין מסיקין ^{האוצר והחכמה} בשברי כלים" דהוה להו מוקצין, ולא חזו לטלטול. ועיין בשער הציון סימן תקא ס"ק לא שהעיר בלשון הרש"י "משמע קצת דכל שאינו מזיז המוקצה ממקומו אף שמדליקו בידים לית לן בה, אכן מדף כ"ח ע"ב בגמרא בענינא דקיפול משמע כרשב"א, וצריך עיון". וביותר יש להעיר שהרי כבר כתבו התוס' בביצה דף ח, א [ד"ה "אמר רב יהודה"] וכן שם כח, ב [ד"ה "גריפת תנור"] שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש, וכן פסק הרמ"א בסימן תקט, ז, והיה נראה לפרש את מה שנקטו כאיסור מוחלט שאין מסיקין בשברי כלים שהריהו משום מה שיש בזה גדר של השתמשות, ובדרך שכתב המהרש"א בביצה

דמי ואע"ג דממילא דולק והולך ונעשה שבר כלי ונהנה ממנו ומשתמש לאורו, שלא אסרו אלא לטלטלו או לאכלו ואפילו להשתמש בו בידים כגון הדלקה או לסמוך בו כרעי המטה ואפילו במקומו ^{האוצר והחכמה} שאינו מזיז ומטלטלו, אבל הנאה הבאה ממילא שפיר דמי כו'".

ועיין במהרש"א ביצה דף לג, א "דתשמישו וטלטלו זהו כעין אכילתו דאסור". ועיין בבית הלוי ח"א סימן יב "ומ"מ צ"ע לי על הרשב"א במה שכתב דההדלקה והתשמיש אסור בו כגון לסמוך בו כרעי המיטה דא"כ אמאי מותר לישוב על מוקצה וכן מותר לשכב ולישן עליו {דהא מבואר בשבת דף קמ"א. הקש שעל גבי המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו דהוי טלטול מן הצד כו', וכן בשבת דף נ, א גבי חריות של דקל צריך לקשור ופרש"י (ד"ה צריך) דאם לא קשור אסור לטלטלן הרי דק הלטלטול אסור אבל ישיבה בלא טלטול שרי גם בלא קשירה} וכן מותר להטמין התבשיל והביצה במוקצה {דבשבת דף מ"ט ע"ב אמרינן טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן ואפילו בשבת מתיר הת"ק שם להחזיר הקדרה להקופה של צמר. וכן בשבת דף ל"ט. גבי ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים ופריך וליפלוג נמי ר' יוסי בהא ומשני רב יוסף מפני שמזיז עפר ממקומו ופי' התוס' (ד"ה מפני) שמא יזיז עפר המוקצה ממקומו כו'}. ועיין בבית הלוי שם "וגם מה שנסתפק הרשב"א אי שרי בהנאה צ"ע אמאי לא הוכיח מהרא"י {האלו} וצ"ע".

ועיי"ש בבית הלוי שכתב דאילולי דברי

אם להאכיל בהמה הריהו בגדר טלטול או השתמשות

עיינן בפני יהושע שבת דף מד, א "לחתוך
נבילה לפני כלבים כו' כמוקצה
לאכילה דמיא דכל מה שאדם נהנה מיקרי
מוקצה לאכילה כדמשמע בפסחים בפרק
אלו עוברין [פסחים דף מ"ז ע"ב] דרבה
אית ליה דמבשל בעצי מוקצה חייב משום
דמוקצה דאורייתא ויליף לה מוהכינו את
אשר יביאו והאי קרא במוקצה לאכילה
איירי ועל כרחך כדפרישית כו'". וכן יעויין
בחידושי הרא"ה ביצה לג, א בביאור ההיתר
שאמרו בגמרא כא, ב

אולם עיינן באור שמח פ"א יום טוב הלכה
יג בהא "דאמר רב הונא מעמיד
אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת ואין
אדם מעמיד על גבי מוקצה דלמא שקיל
ויהיב לה חזינן דמוקצה אינו אסור בהנאה
כלל כו' וכיון שזכינו לזה לכן אמר אביי
הנך סופלי היכי שדינן לחיותא הא מוקצים
הן ונולד דאתמול הוי קיימי לאדם והשתא
עומדים לבהמה. ולרע"ק א"ש דסבר
דמלאכה מותרת משום אוכל נפש דבהמה,
הכי נמי מותר גם כן טלטול לצורך נפש
דבהמה אפילו טלטול דמוקצה, ולא דמי
להא דאמרו לקמן אין סומכין את הקדירה
בבקעת דהתם זה הוי תשמישו מה שאין
כן הטלטול בלא אכילת הבהמה אין לו
בזה שום תועלת ולא נגמרה כונתו וקרוב
לזה כתב הרש"א שם. וכיון דמטלטלין תו
נותנין לפני הבהמה דהא שהבהמה אוכלת
אותו אין בזה שום איסור מוקצה וכמו
שביארתי לעיל".

ועיינן לקמן קנו, ב "משנה מחתכין את
הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה

דף לג, א וכן פסק המגן אברהם בסימן
תקט ס"ק טו והעתיקו המשנ"ב שם ס"ק
לא דמ"מ אסור לאכול ולהשתמש במוקצה
אפילו לצורך אוכל נפש. וכן פסק שם
במשנה ברורה "ואפילו אין מטלטלן כלל
אלא שורפן במקומן שמונחין שם ג"כ אסור
דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת על
ידו חשיב כטלטול".

ועיינן בבית הלוי ח"א סימן יב שכתב ליישב
"דודאי דרש"י מוכרח לפרש שם
האיסור משום טלטול דהרי בשבת דף כ"ט.
פריך הגמרא על הא דמסיקין בכלים כיון
דאדליק בהו פורתא ה"ל שבר כלי וכי
קמהפין באיסורא מהפין ומשני דעבד להו
כדרב מתנא דאמר רב מתנא עצים שנשרו מן
הדקל לתוך התנור מרבה עליהן עצים מוכנים
ומסיקין. הרי דהא דאמר מסיקין בכלים
איירי ע"י ריבוי עצים מוכנים ובכה"ג הא
גם בשברי כלים מותר דהרי גם בעצים
שנשרו מדקל ביו"ט דהוי מוקצה מתיר רב
מתנא ע"י ריבוי עצים מוכנים. ומש"ה
פרש"י דהאיסור הוי משום טלטול דעד כאן
לא שרי רב מתנא רק בנשרו לתנור דלא בעי
לטלטלם רק אח"כ כשמהפך בהם דאז שפיר
נתבטלו עצים המוקצים דמקלי קלי איסורא
וכמבואר כ"ז בביצה דף ד' ע"ב אבל בלא"ה
לא בטל ואסור לטלטלם לתוך התנור אבל
להסיקם במקומן באמת מותר ע"י ריבוי
עצים. אבל להסיק בשברי כלים בפני עצמן
ודאי דמודה רש"י דגם בלי שום טלטול
אסור". אולם עיינן בגר"ז בקונטרס אחרון
סימן תקט סק"ג שהעיר על דברי הרשב"א
ש"בפרק קמא דביצה אין מטלטלין אותה
לסמוך בה כרעי המטה, משמע דאם אינו
מטלטלה שפיר דמי לסמוך בה".

אם חולה שאין בו סכנה מותר באכילת מוקצה

עיינן בתשובת רבי עקיבא איגר קמא סימן ה שהאריך בענין "חולה שאין בו סכנה, והוצרך בשבת לרפואה אכילת פירות, ולא נמצאו רק מאותן שנשרו בשבת, אם מותר להאכילם לחולה כו' לשיטת הטור בדעת הרמב"ם (וזה דעה א' בשו"ע סימן שכח) דמותר לישראל לחלל שבת במידי דרבנן לצורך חולה שאין בו סכנה, בזה יש להסתפק טובא באכילת מוקצה, למאי דפסקינן ביו"ד (סי' קנ"ה ס"ג בהג"ה) דכל איסורי הנאה דדבריהם מותר לחולה שאב"ס להתרפאות בהם אפילו כדרך הנאתו, ובלבד שלא יאכל ולא ישתה האיסור ע"ש, א"כ י"ל דאכילת פירות הנושרים וכדומה הוי בכלל שארי איסורים, או כיון דהמאכל בעצמותו היתר אלא דיומא גרים ואם אכלם הוי בכלל חילול שבת, הוי רק כמו שאר מלאכת שבת דדבריהן דשרי לחולה שאב"ס."

ועיינן בספר בדק הבית להרא"ה הבית שלישי השער השביעי "וכן הדין במוקצה דאסור ודאי בחולה שאין בו סכנה ואע"ג דשרינן לגונח לינק חלב בשבת לאו מוקצה הוא דהאי בהמה לא אתקצאי אלא מחמת איסור שחיטה בכל מאי דאפשר לאיתהנויי בלא איסור שחיטה שרי תדע דהא קיימא לן דמותר לחלוב בשבת בתוך הקדרה משום דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי ולא אסרינן משום מוקצה ולא דמי לביצה שנולדה בשבת דאסירא משום מוקצה דהתם בשבת נגמרה יציאתה ונעשית בריה מיוחדת בפני עצמה מה שאין כן בחלב שלא נתחדש בשבת שיעשה בריה

לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן". ובגמרא שם "ואף רב סבר הלכה כרבי יהודה מדכרכי דזוזי דרב אסור ושמאל שרי כו'". ועיי"ש בפירוש הרבינו חננאל "פירוש מחצלאות הכרוכות זוגות זוגות העומדות לתפירה דרב אסור להתירן ולישב בהן כו' מכלל דסבר הלכתא כר' יהודה כו'". ובפשוטו כוונת הרבינו חננאל לבאר שיש בזה גדר של השתמשות במוקצה, וכמו שאמרו בגמרא קכח, א דרב במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה ובמוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון. וכן כתב בספר שער המלך פ"א מהלכות יום טוב הלכה יז "לדעת הרי"ף ז"ל שפירש בפ"ק דשבת [ח' ע"א] כפרש"י, דכרכי דזוזי הן מחצלאות כרוכות ומונחות לסחורה, דלאו מוקצה מחמת מיאוס הוא, ואפילו הכי אסור רב לטלטלן, ואם כן מה יענה לההיא דפרק מפנין, דאמרינן דבמוקצה לטלטל ס"ל לרב כר"ש כו' ויש ליישב כו' דס"ל להרי"ף דהא דקאמר בפ"ק הני כרכי דזוזי רב אסור, היינו בטלטול שהוא להשתמש בו, דהוי כעין אכילתו, אבל בטלטול בעלמא שרי, כן נ"ל". ועיינן בספר משנת השבת [עמוד רכד] שהעירו ללמוד מזה דברים מפורשים שהאכלת בהמה הריחו בגדר שימוש ואכילה, שהרי מבואר בגמרא שיש ללמוד ממה שרב אסור בכרכי דזוזי דהוא הדין יהיה איסור בהאכלת בהמה. עוד העיר בספר משנת השבת [שם] שיש לדקדק כן מעצם דברי הגמרא שאמרו בדף כח, א שרב יודה שאסור להאכיל בהמה גריעני תמרים משום שהם נולד, ואף שאמרו בדף קכח, א שבמוקצה לטלטל רב סבר כר' שמעון, ועל כרחנו שהאכלת בהמה הוה בגדר אכילה והשתמשות.

החלק השני

ראוין מוקצין הם ואסורין למי [נ"א: לפי] שיש לו איסור מוקצה בכך".

וכן פסק הרמ"א בסימן שי, ב על מש"כ השו"ע שם ש"גרורות וצמוקים שמניחים אותם במוקצה לייבשן שאסורין בשבת משום מוקצה, שהן מסריחות קודם שיתייבשו, דכיון שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם וכיון דאיכא תרתי; דחינהו בידים, ולא חזו, הוי מוקצה", וכתב הרמ"א **י"א** דאין הכנה שייך בשל אינו יהודי, ואפילו גרורות וצמוקים שבידו מותרים. (כל בו סי' ל"ה וכ"מ בהר"ן סוף פכ"ב וירושלמי). ועיי"ש במשנה ברורה [ס"ק יב] "ר"ל דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקצאי בין השמשות ולא הוזמן מבע"י בא"י לא שייך זה דאין הא"י מקצה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל אבל דבר דאסור בבין השמשות משום מחובר או משום שהיה מחוסר צידה ותלשו הא"י או צדו בשבת אף שהדבר הוא של א"י לכו"ע אסור וכן באיסור נולד ג"כ הכי".

אולם עיי"ש במשנ"ב ס"ק יג שכתב "ועיין בספר בית מאיר שמפקפק בזה מאד כיון דדחייה בידים ולא חזי לאכילה אטו משום דא"י הוא נותן דעתו יותר לזה וע"ש שמאריך בזה והגר"ז סובר ג"כ כהבית מאיר וע"כ מפרש דמיירי השו"ע דוקא בגרורות וצמוקין דחזו ולא חזו וכדלקמן בס"ה דפוסק השו"ע שם דמהני הזמנה בזה פסק הכלבו דבא"י אפילו אי לא הזמין מהני דאינו מקצה מדעתו אבל אי לא חזו לגמרי דקי"ל דאפילו הזמנה לא מהני בישראל בזה אין נ"מ בין ישראל לא"י".

חדשה ופנים חדשות אלא שנתרבה ריבוי שאינו **ניכר** ושאינו מסויים שהרי ידוע ומפורסם לכל שאף מערב שבת היה שם חלב וכהאי גוונא ליכא משום מוקצה אלא משום חולב ואפילו כדרכו ליכא איסורא דאורייתא וכיון דכן השתא דהוי מפרק שלא כדרכו שרי ליה רבנן".

אם יש מוקצה בשל עכו"ם

עיין בירושלמי פ"א ה"ז [דף יב, ב] "רבי חייא רובה ורבי שמעון ב"ר חד אמר העכו"ם צריך הכן. וחרנה אמר אין העכו"ם צריך הכן. ולא ידעינן מאן אמר דא ומאן אמר דא. מן מה דרב מענו מיתי קומיה רבי חייא רובא והוא א"ל הן הויתא והוא אמר ליה שירתה הוות עברא והוינא אכול מינה תאינון. הוי הוא דו אמר אין העכו"ם צריך הכן. חד תלמיד מן סימאי אזל לאנטווריס ואייתון ליה דרמסקינא ואכל. חד תלמיד מן דר' יהושע בן לוי אזל לתמן ואייתי ליה דרמסקינא ולא אכל ואתא ומר קומי **רבית** א"ל דו נהיג כשיטתיה דרבי סימאי. דרבי סימאי אמר אין העכו"ם צריך הכן".

ועיין עוד ברמב"ן שבת דף קכב, א בענין כבש שעשה עכו"ם בשבת "ויש לומר כיון שהעצים ברשות הגוי אין בו משום מוקצה לפי שאין הגוי מקצה כלום ודעתו על הכל וא"צ הכן כמו שאמרו בירושלמי (פ"א ה"ז), אבל בשתלשן לעצים ועשה כבש אסור לטלטל כו'. ומכאן אתה דן לפירות שתלשן לצורך עצמו דאסורים ודברים התלושים שאפאן ובשלן שמותרים והוא שראוין מתחלתן לכוס, הא אם אינן

קבר, ב

עיקר כונתו מחמה לצל

והא רב כהנא איקלע לבי רב ואמר אייתו ליה שותא לכהנא ליתבי עליה לאו למימרא דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא הכי אמר להו שקולנ שותא מקמי כהנא ואי בעית אימא התם מחמה לצל הוה כו'. ועיין רש"י "שותא, מצודה". ועיין בהגהות הב"ח "נ"ב וכן פירש בעל המאור על ההוא שותא דהו מנצו עלה בי תרי בריש הגוזל ומאכיל דף קי"ז, אבל הכא פירשו כמו שריתא דבי ר' פדת דפרק המוצא תפילין דף קב, א". וכן יעויין בפירוש הרבינו חננאל "פירוש שתא שריתא, והיא קורה כדמתרגמינן בצל קורתי בטלל שירותי". ויש להעיר טובא על מה שאמרו בגמרא שהריהו בגדר כלי שמלאכתו לאיסור, שכלפי מה שהריהו עומד לבנייה אין לו תורת כלי כלל.

ועיין בבעל המאור בריש פרקין [נדף מז, א בדפי הרי"ף] "כההיא דאמר רב אייתו ליה שותא לכהנא ואוקימנא מחמה לצל שאע"פ שעיקר כונתו לטלטלה לא היה אלא מחמה לצל הערים וטלטלה לצורך גופה לשום שישב עליה רב כהנא". וכן יעויין בחידושי הריטב"א שם "ואיבעית אימא מחמה לצל הוא דשרי ליה". ומשמע להדיא שהריהו מפרש תירוץ הגמרא שעיקר כונתו היה מחמה לצל.

ועיין במגן אברהם סימן שח ס"ק ח "ואית' בירוש' פ"ה דביצה כשמחשב עליו לתשמיש מותר לטלטלו אפי' עיקר כונתו מחמה לצל וע' בשבת דף קכ"ד ע"ב". וכן העתיק המשנ"ב שם ס"ק טז "ואם חושב

עליו גם לתשמיש מותר לטלטל אפילו עיקר כונתו מחמה לצל". ועיי"ש בפרי מגדים באשל אברהם "עי' מג"א. שבת דף קכ"ד ע"ב אייתי שותא לכהנא מחמה לצל הוה ברש"י שם משמע קצת אע"ג דכוונתו מחמה לצל הואיל דצורך לגופו נמי שרי והוא הדין למקומו ברש"י משמע דשרי ולמקומה לא היה צריך יעו"ש אע"ג דגופו עדיף טפי עי' ב"י ופרישה". ודברי הפרי מגדים מסתייעים מדברי הבעל המאור שכתב להדיא, שההיא דסוגיין הריהו בגדר הערמה. וכן יש לדקדק ברש"י שהוסיף "ולמקומה לא היה צריך, דלימא שישב במקומה", דמשמע ברש"י שעיקר כונתו היה לטלטלו מחמה לצל, והוא אשר הוקשה לרש"י למה לא אמר שישב במקומה. ועיין בספר דינים והנהגות מהחזו"א [הובא בארחות שבת עמוד 17 הערה עד] במעשה שנפלו תפילין בשבת על הארץ והתיר החזו"א להרים אותם ע"י שיחליט להשתמש במקום בו מונחות עתה התפילין. ויש להעיר מלשון הרש"י שמשמע להדיא שכל שאיננו צריך למקומו איננו יכול להערים לישב במקומו.

אולם עיין במחצית השקל שכתב לפרש כונת הגמרא על עובדא דרב מרי בר רחל, עיי"ש "ולעניות דעתי כוונתו דשם פליגי רבה סבירא ליה אפילו כלי שמלאכתו להיתר מכל מקום אסור לטלטל מחמה לצל ורבא סבירא ליה דאפילו מחמה לצל שרי, וכוותיה קיימא לן, ואיתא שם רב מרי בר רחל הוה ליה כרים וכסתות מונחות בחמה אתא לקמיה דרבא א"ל מה לטלטלינהו, א"ל שרי, א"ל אית ליה אחריני, א"ל חזי לאורחים, א"ל אית לי גם לאורחים, א"ל

גלית אדעתך דכרבה ס"ל, לכו"ע שרי לדידן אסור, עכ"ל הגמרא, וקשה אי פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור ולצורך שכיבה יש לו אחרים לדידיה וגם לאורחים א"ב במאי נסתפק ואיזה צד היתר יש בזה אשר בא לשאול לרבא, גם צריך יישוב מנא ליה לרבא דרב מרי כרבה ס"ל דלמא נסתפק בזה, ועל זה רב מרי בא לשאול אם מחמה לצל מותר. ועל כרחך צריך לומר כו' פשיטא ליה לרב מרי כרבה דמחמה לצל אסור כרבה ובא לשאול לרבא אם על ידי הערמה מותר, באיזה אופן אפשר להערים וכו' ומזה משמע דגם תלמודא דידן ס"ל כהירושלמי כו'".

רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא בי סדיותא בשמשא אתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לטלטולינהו אמר ליה שרי אית לי אחרינא חזו לאורחין אית לי נמי לאורחים אמר ליה גלית אדעתך דכרבה סבירא לך לכולי עלמא שרי לדידך אסיר. ועיין רש"י "בי שמשי, בחמה. אמר ליה שרי, רבא לטעמיה, דאמר דבר שמלאכתו להיתר - אף מחמה לצל מותר. אית לי אחריני - איני צריך לגופו. דכרבה סבירא לך דאמר מחמה לצל אסור".

ועיין במאירי "כלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו אף מחמה לצל כמו שביארנו ואע"פ שאין לו בהם שום צורך שהרי מ"מ לצורך עצמו הוא עושה שלא להפסד ואם הוא דבר שאינו נפחת בחמה כל כך אינו מטלטלו אלא לאיזה צורך ומ"מ היו לו בגדים בחמה הואיל ומלאכתו להיתר אע"פ שאין נפתחים בחמה ושאיין צריכין לו עכשו מותר לטלטלם שהרי

אפשר שיבא מי שישב עליהם ונמצא כאן קצת צורך". ודברי המאירי צריכים תלמוד טובא דלכאוי' עד כאן לא הוצרכו בגמרא לנתינת טעם דחזו לאורחים אלא לדעת רב מרי בר רחל שנוקט שאסור לטלטל כלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל, אך רבא למאי דסבירא ליה שמותר לטלטל כלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל התיר אפילו שאינו נצרך לאורחים. ואשר מחזור מאוד שהמאירי נוקט לדקדק את דברי הגמרא שרבא מעיקרא אמר לו דחזו לאורחים, ורק אחרי שאמר לו שיש לו לאורחים אמר לו שגילה דעתו שסובר כרבה, ומשמע שעיקר הדין שאין לו לטלטל מחמה לצל אלא משום אורחים מתכלכל אף לדעת רבא, ורק מה שמיאן לטלטל משום שיש לו כבר לאורחים אינו מתכלכל אלא לדעת רבה, והוא אשר פירש המאירי שהיה דבר שאינו נפחת בחמה כל כך, ולכן אף למאי דקיימא לן שדבר שמלאכתו להיתר ניטל אף מחמה לצל לא היה ראוי לטלטל את הלבדים מחמה לצל, ועל זה הוא שהוצרכו לטעם דחזו לאורחים. ומפרש המאירי שלפי מאי דקיימא לן שכלי שמלאכתו להיתר ניטל אף מחמה לצל, והיינו שניטל אפילו לצורך שאינו חשוב, ראוי להתיר לטלטל אף מחמת צד רחוק שיבואו אורחים, והוא אשר אמר לו רבא שמה שהוא חושש לטלטל משום שכבר יש לו לאורחים הוא משום שסובר כרבה שכלי שמלאכתו להיתר אינו ניטל אלא לצורך גופו ומקומו, ואנן קיימא לן שניטל אפילו מחמה לצל ואף שאין בזה צורך חשוב.

ויש ללמוד מדברי המאירי ששורש החילוק שבין כלי שמלאכתו לאיסור לכלי שמלאכתו להיתר, שכלי שמלאכתו להיתר ניטל אפילו מחמה לצל, וכלי שמלאכתו

לאיסור איננו ניטל אלא לצורך גופו ומקומו, שכלי שמלאכתו להיתר איננו ניטל אלא לצורך חשוב וכגון צורך גופו ומקומו, וכלי שמלאכתו להיתר ניטל אפילו לצורך שאינו חשוב, והוא אשר נוקט המאירי שיש לחלק בין כלי שמלאכתו להיתר לכלי שמלאכתו לאיסור לגבי טלטול לצורך אורחים שיש רק צד רחוק שיבואו, ודוק היטב.

כיבוד הבית, איסור השוואת גומות, טלטול מוקצה

אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי אמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטלן בשבת אבל של תמרה לא רבי אלעזר אומר אף של תמרה במאי עסקינן כו' מחמה לצל בהא לימא רבי אלעזר אף של תמרה לעולם מחמה לצל אימא וכן אמר רבי אלעזר. ועיין רש"י "של מילתא, בגדים לכבוד שולחן, שמלאכתו להיתר. של תמרה, כעין שלנו, לכבוד את הבית דאסור משום אשווי גומות, דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות כו'". אמנם עיין ברי"ף [דף מח, א] שכתב "והאידנא דקי"ל כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר הויין להו מכבדות של תמרה דבר שמלאכתו להיתר ואפילו מחמה לצל שרי".

אמנם עיין במרדכי כאן [אות תיד] "נראה דאסור אפי' לר"ש מפני שהוא מזיז עפר ממקומו והוי טלטול גמור ולאפוקי מה"ג ור"ח דשרו משום דקיימא לן כר"ש דשרי דבר שאין מתכוין כו'". ויש להעיר מדברי המרדכי על דברי הט"ז בסימן שח ס"ק יח והעתיק דבריו במשנ"ב שם ס"ק קטו שטלטול על ידי דבר אחר הריהו בגדר טלטול

מן הצד, דהא קמן שהמרדכי חושש לטלטול מוקצה על מה שהריהו מטלטל את העפר המוקצה על ידי המכבדות.

¹⁷³⁴⁵⁶⁷

ועיין עוד בחידושי הרשב"א כאן "וכתב הראב"ד ז"ל כו' דוקא בדליכא קליפי רימונים וכיוצא בהן שאינן ראויין לטלטל. ותמיהא לי שאם כן כלל כלל לא יכבד דהא מזיז עפר ממקומו, והגאונים ז"ל כולם פסקו דמותר לכבד את הבית ואפילו במכבדות של תמרה, וכבר כתבתיה בארוכה בסוף פרק המצניע (צ"ה א') בסייעתא דשמיא".

ועיין ברמב"ן במלחמות כאן "ואם תשאל והלא בכיבוד הבית מזיז הוא עפר שאינו מן המוכן. אומר אני שלא התירו אלא במקום סעודה דהוה ליה גרף של רעי דקא מצטערי מהבלא וכן בכיוצא בזה, וזו היא ששנינו בין המטות, אי נמי התירו טלטול מן הצד שתהא להם דירה נאה לכבוד שבת כו'". הנה יש לעמוד על דברי הרמב"ן שכתב שטלטול העפר המוקצה הריהו בגדר טלטול מן הצד, ובפשוטו הריהו מסייע לדברי הט"ז שטלטול על ידי דבר אחר הריהו בגדר טלטול מן הצד. אולם העירו ללשון הרמב"ן ש"התירו טלטול מן הצד שתהא להם דירה נאה לכבוד שבת", דמשמע להדיא שטלטול מן הצד זה איננו דבר המותר ממש, אלא הריהו היתר מסויים שהתירו שתהא להם דירה נאה לכבוד שבת.

ועיין עוד בשיטה להר"ן כאן "דכיון דמצטער מהבלא שויה רבנן כגרף של רעי ושרי, ולפום הא אין ראוי לכבד אלא בית שמשמשין שם וכן דעת הרא"ה ז"ל".

סברת החזו"א שמוקצה שבטל אין על טלטולו שם טלטול מוקצה

ועיין עוד בחזו"א סימן מז שהאריך לחלוק על דברי הט"ז שכל טלטול על ידי דבר אחר הריהו בגדר טלטול מן הצד, וכתב שם [ס"ק כא] "ויש לעיין לפי זה למה מותר לכבד הבית ולטלטל העפר והמוקצה. ואפשר דהוי כגרף. אי נמי דעפר ומוקצה שעל הארץ בטל ^{למנוח} כמו אוכל מרובה על הפסולת, ואין על זה שם טלטול וכמש"כ ס"ק טו".

ועיי"ש ס"ק טו שהאריך בסברא זו "ונראה דהאי ביטול דפסולת המועט שלא יהא חשיב מוקצה אינו בענין הביטול של תערובות דהא באבן על פי החבית אין כאן תערובות ולא שייך ביטול, אלא ענינו דאוכל המעוכב על ידי מוקצה מותר להפריש המוקצה מהאוכל ולא חשיב טלטול מוקצה אלא תיקון אוכל ולא גזרו חכמים על זה משום מוקצה, והלכך באוכל מרובה שרי להפריש המוקצה, ומהאי טעמא הוי שרי למשקל אבן, אם לא דחשיב כפסולת מרובה. ומכאן למדנו דמותר להסיר זבוב או שאר מוקצה מהכוס והקערה בשבת היכי דליכא משום בורר ואין בזה משום טלטול מוקצה, וכש"כ היכי דמאיס דהוי כגרף. ובכלי כגון לקבל המוקצה בכף אפשר דשרי בכל מוקצה דלא נעשה בסיס כיון דמקבל על מנת לזרוק. ואפשר דתחלת הקבלה חשיב טלטול ואסור, אבל למשקל מקערה אף ביד שרי כיון שהאוכל מרובה. ויש לעיין דבאבן שבתוך הכלכלה מלאה פירות למה לא שקיל לה לאבן כמו דמותר פסולת המועט

מתוך האוכל. ויש לומר דדוקא במעורב הפסולת בתוך האוכל ולא משתקל ליה שפיר האוכל וצריך ברירה והלכך לא חשיב טלטול מוקצה אלא תיקון אוכל אבל האבן אינו מעורב, ואין צריך להאוכל למשקליה, ובאבן על פי החבית הוי סלקא דעתך דשרי כיון דלא משתקל יין בלא נטילת האבן, ומשני דחשיב כפסולת מרובה כיון דלא משתקל יין בלא אבן".

אמנם עיין בפרי מגדים באשל אברהם או"ח סימן שמ ס"ק ד שכתב בענין שעה שנטף על הספר ורוצה לגרור את השעה שיש בזה "איסור טלטול בשעה". והעתיקו הביאור הלכה שם [ד"ה "שעל הקלף"] ש"איסור טלטול בשעה יש". ועיין בארחות שבת [עמוד 56 הערה רסג] שיש להעיר במה שלא נקטו להתיר טלטול זה משום שהשעה הריהו בטל לקלף.

וכן יעויין במשנ"ב סימן שלו ס"ק כד בענין הולך בין העשבים "אם לאחר הליכתו מצא שנדבקו עשבים ברגליו בין אצבעותיו או על מנעליו יזהר שלא יסלקם בידיו דאסורים בטלטול משום מוקצה דביה"ש היו מחוברים". ועיין בארחות שבת [שם] שאף בזה יש לעמוד על מה שלא נקט המשנ"ב להתיר טלטול זה משום שהעשבים בטלים לרגליו ומנעליו.

ועיין ברא"ש פרק יד שבת סימן א בענין פרעוש "אם הוא על בשרו ונושכו מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו כו' ואין בו משום איסור טלטול מידי דהוה אקוץ בר"ה דשרינן בפרק כירה (דף מב א) לטלטלו ולהוליקו פחות פחות מד' אמות". ועיין בארחות שבת [שם] שאף בזה יש לעמוד על

מה שלא נקט הרא"ש להתיר את הטלטול משום שפרעוש בטל אצל גופו. וכתב שם 'אמנם בזה י"ל דכיון שהפרעוש הוא בעל חיים ויש לו חשיבות בפני עצמו, והוא נמצא ע"ג בשרו רק לרגע אחד, לכן אין הוא בטל אגב בשר האדם, אמנם לגבי כינים נראה דהא דמותר לפלות ראשו וכליו מהן ואין חוששין לאיסור מוקצה הוא משום שהן בטילות לאדם, והטעם משום שהן רגילות להיות שם בצורה יותר קבועה ואין כפרעוש הנמצא לרגע אחד'.

מה שלא נקט הרא"ש להתיר את הטלטול משום שפרעוש בטל אצל גופו. וכתב שם 'אמנם בזה י"ל דכיון שהפרעוש הוא בעל חיים ויש לו חשיבות בפני עצמו, והוא נמצא ע"ג בשרו רק לרגע אחד, לכן אין הוא בטל אגב בשר האדם, אמנם לגבי כינים נראה דהא דמותר לפלות ראשו וכליו מהן ואין חוששין לאיסור מוקצה הוא משום שהן בטילות לאדם, והטעם משום שהן רגילות להיות שם בצורה יותר קבועה ואין כפרעוש הנמצא לרגע אחד'.

ועיין בשער הציון שהעתיק הטעם שאסור לכבד הבית משום ש"מזיז עפר ממקומו". ועיי"ש בשער הציון [ס"ק ג] "טעם זה נזכר בתוספות והרא"ש ועוד כמה פוסקים הנמשכים אחריהם, ולא בארו דבריהם אם הכוונה משום טלטול עפר שאין מן המוכן, וכנזכר זה במרדכי ובמלחמות פרק כל הכלים בסוגיא דמכבדת של תמרה, או משום עשית גומא על ידי החפירה כו' ומהגר"א משמע דהכוונה משום טלטול עפר, וכן משמע במרדכי, ועיין באור זרוע הלכות שבת סימן ע"ח. ויראה דתרוויהו איתנהו".

ועיין בתוספות צה, א ד"ה "והאידנא"
במה שאמרו בגמרא שם בענין ריבוי הבית דהאידנא דקיי"ל כר"ש שרי אפי' לכתחלה ש"בה"ג שרי כיבוד מהאי טעמא אפי' בדהוצין ואין נראה לר"י דבפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) אמר ר' אליעזר אף מכבדות של תמרה מותר לטלטלן ופריך אי מחמה לצל בהא לימא ר' אליעזר אפי' בשל תמרה משמע דפשיטא ליה דליכא מאן דשרי אפי' לרבי שמעון משום דהוי מלאכתו לאיסור ואי שרי לכבד הוי מלאכתו להיתר אלא ודאי כיבוד אסור לכולי עלמא מפני שמזיז עפר ממקומו ולא שרינן הכא לרבי שמעון אלא דווקא ריבוי'".

אם מותר לדינא לכבד את הבית ברוב בתי העיר מרוצפים

ועיין בביאור הלכה סימן שלז [ד"ה "ויש מחמירין"] שהאריך לצדד לדינא שמותר לכבד את הבית "אם כל בתי העיר או עכ"פ רובם [ריב"ש] מרוצפים באבנים או בלבנים [וכ"ש אם הם מכוסים בקרשים]", וכתב שם "אך מ"מ אין דבר זה ברור עדיין דאפשר דהמנהג שהביא הרמ"א שנוהגין להחמיר בזה באיסור כיבוד נתיסד מימי קדמונים משום דחששו

ועיין בשו"ע סימן שלז, ב "אסור לכבד הבית, אלא אם כן הקרקע מרוצף. ויש מתירין אפי' אינו מרוצף. הגה: ויש מחמירין אפי' במרוצף (טור בשם ר"י, ומרדכי ריש פרק כל הכלים, ור' ירוחם חי"ג וסמ"ג וסה"ת), וכן נוהגין ואין לשנות. מיהו, ע"י עכו"ם מותר (רבינו ירוחם חי"ג), וכן ע"י בגד או מטלית או כנף אווה הקלים ואינו משהו גומת (אגור)". ועיי"ש בביאור הגר"א "מיהו על ידי עכו"ם מותר כו'.

לאיסור טלטול מוקצה שמצוי להיות על הקרקע עצמות וקליפין שאינם ראויים למאכל בהמה וכן משמע קצת ברי"ו ח"ג ובב"ח ע"ש ולפ"ז בכל גווני אסור. אולם מדסיים הרמ"א הטעם להקל בכנף אווז משום דהוא דבר קל ואינו משהו גומות משמע מיניה דהטעם של המנהג שנהגו להחמיר הוא משום אשווי גומות ולפ"ז אין להחמיר בשכל בתי העיר מרוצף ובפרט אם נתכבד הבית מע"ש וכנ"ל וגם לאיסור מוקצה אין לחוש אחד משום מה דכתב הרשב"א דמותר לפנותם משום דהוי כגרף של רעי ועוד דהו"ל טלטול מהצד ע"י ד"א לצורך שבת וכמו שכתבו האחרונים".

אילימא לצורך גופו ולצורך מקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא סבירא ליה כו'. ועיין בתוספות דף לו, א [ד"ה "הא ר' יהודה"] שכתבו להוכיח מסוגיין דאף לר' יהודה דאית ליה מוקצה

מטלטלין דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ד"א ר' יהודה אסר והא רב סבר כו' יהודה דאית ליה מוקצה". ועיין בתוספות הרא"ש שם "ומיהו אין ראיה מכאן דאמרינ' במוקצה לאכילה סבר לה כו' יהודה במוקצה לטלטול סבר לה כו' שמעון". ודברי התוס' רא"ש יש בהם חידוש רב, דיעויין בשער המלך פ"א מהלכות יום טוב הלכה יז שכתב שהשתמשות במוקצה יש לאוסרו בגדר איסור אכילה של מוקצה, וכן כתב הפני יהושע בדף מד, א "דכל מה שאדם נהנה מיקרי מוקצה לאכילה", ולפי זה הדין היה נותן שהשימוש בגופו של המכבדות הריהו בגדר מוקצה לאכילה, ובדברי התוס' הרא"ש לכאוי' מבואר שהריהו בגדר מוקצה לטלטול. וכן הוא לשון המשנה ברורה בסימן תקא בענין השתמשות במוקצה להדליק על ידו "דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת על ידו חשיב כטלטול".

סוגיא דשברי כלים

כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין עמהן ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה כו'. עיין בבית יוסף סימן שח "ודבר שאסור לטלטלו מחמת גופו יש בו דרכי היתר י"ג כו', הי"ב, התירו לטלטל שברי כלים אף על פי דדמו לצרורות ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה". ומבואר בדברי הבית יוסף שיש בהלכה זו שמטלטלין שברי כלים גדר של היתר וקולא, דאף ש"דמו לצרורות", מכל מקום מותר לטלטלן. ויש לבאר בכוונת הבית יוסף בדרך שכתבו התוס' בדף קכג, א בשם הרש"י ששברי כלים אינם מקבלים טומאה

עד שייחדו אותם לשימוש, והיינו ששברים אלו אינם נדונים כמי שעומדים לעשיית מלאכה, ומכל מקום הקילו רבנן כיון שראויים לעשיית מלאכה. ונראה שבכלל היתר וקולא זו גם כן מה שאמרו לעיל קכג, א לגבי גולמי שיש על זה שם כלי משום זה שזימנין דמימלכי עלה ומשוי לה מנא, שאף בזה היה מקום לומר שכיון שאיננו עומד בפועל לעשיית מלאכה לא יהיה בזה היתר טלטול בשבת, והוא גדר של היתר וקולא שהקילו רבנן כיון שעכ"פ ראויים לעשיית מלאכה. אולם מאידך לזה לפי דעת הר"ן לעיל קכג, א שאין חילוק